

Cenovna stabilnost: zakaj je zame pomembna?

Priročnik za učence

Kaj lahko kupim za 10€? CD, mobikartico, morda knjigo ...

Ampak kako je to pravzaprav mogoče? Zakaj lahko kos papirja zamenjam za blago ali storitev? Navsezadnje tiskanje bankovca stane le nekaj centov.

Stvar zaupanja

Zakaj je torej ta kos papirja vreden toliko, kot je? Preprosto zato, ker mu zaupamo. Če prijatelju posodim 10€, vem, da mi jih bo prej ali slej vrnil. S stabilno valuto, kot je euro, prav tako vem, da z bankovcem lahko kupim blago ali storitve v vrednosti, ki je na njem natisnjena. In seveda velja tudi obratno – če bi vrednost nenadoma izgubil, mu ne bi več zaupal. Denar ima vrednost torej zato, ker mu ljudje zaupamo.

Plačevanje z denarjem je bolj praktično kot menjava stvari

Predstavljajmo si, da denar ne bi obstajal. Vse, kar navadno kupimo z denarjem, bi lahko dobili samo z menjavo za drugo blago ali storitve.

Če bi si na primer pek želel postriči lase, bi moral najprej najti frizerja, ki bi bil v zameno za striženje pripravljen sprejeti kruh. In če bi hotel nove čevlje, bi moral najti čevljarja, ki bi bil za par čevljev prav tako pripravljen sprejeti nekaj hlebcev kruha.

Pri blagovni menjavi bi moral vsakdo poiskati nekoga, ki potrebuje prav to, kar mu drugi ponuja, in v zameno lahko ponudi tisto, kar drugi potrebuje. In tudi če bi takega človeka našel, bi se še vedno morala sporazumeti glede menjalnega razmerja med kruhom in striženjem, striženjem in čevlji in tako naprej.

Denar poenostavi življenje na tri načine. Prvič: je menjalno sredstvo – ponudbe in povpraševanja ni več treba usklajevati z menjavo stvari. Drugič: je obračunska enota – cene so izražene samo v denarju in ne več v blagu ali storitvah. In tretjič: denar je način »hranjenja vrednosti« – mogoče ga je shraniti in z njim kupovati kasneje.

Cenovna stabilnost in vrednost denarja

Za cene lahko rečemo, da so stabilne, če denar s časom ohranja vrednost. To je pomembno na primer takrat, ko ga želimo shraniti in z njim nekaj kupiti kasneje. Gotovo ne bi bilo prijetno, če bi privarčeval 10€, da bi lahko naslednji mesec kupil CD, ko bi končno prišel v trgovino, pa ugotovil, da zdaj stane 12€. Ali ko bi se vrnil z 12€ in bi CD stal že 14€. Na srečo cene navadno ne rastejo tako hitro (gl. inflacijsko tabelo na str. 14 in 15).

Kako merimo spreminjanje cen

Indeksi cen življenjskih potrebščin, ki se uporabljajo za preverjanje stabilnosti cen, se izračunavajo vsak mesec na osnovi t.i. »nakupovalne košarice«. Ta vsebuje širok izbor izdelkov, ki jih navadno kupuje povprečno gospodinjstvo. Ceno celotne »nakupovalne košarice«, ki se uporablja kot merilo splošne ravni cen, strokovnjaki nato v rednih razmikih preverjajo, da bi ugotovili, za koliko so se cene zvišale (oziroma, redkeje, znižale).

Inflacija, deflacija in cenovna stabilnost

Inflacija pomeni zvišanje splošne ravni cen. Povedano preprosto: do inflacije pride takrat, ko obstaja preveč denarja za premalo dobrin. Cene se lahko povečajo iz različnih razlogov. Če bi v trgovini na primer ostal samo še en CD, ki ga želim kupiti ne le jaz, ampak tudi vsi moji prijatelji, bi prodajalec verjetno dvignil ceno, ker bi vedel, da je povpraševanje veliko in lahko zanj dobi več denarja.

Podobno se cena izdelka lahko poveča, če se podraži njegova izdelava. Če se na primer podraži energija, se bodo povečali tudi stroški izdelave CD-ja, zato bo izdelovalec dvignil veleprodajno ceno, da bi se izognil izgubi. Iz istega razloga bo nato prodajalec to povečanje cene skušal prenesti na kupce.

V obeh primerih je moj bankovec za 10€ svojo vrednost ali »kupno moč« izgubil zato, ker z njim ne morem več kupiti CD-ja. Vseeno bi o inflaciji lahko govorili le takrat, ko bi se povečala skupna cena vseh dobrin v »nakupovalni košarici« in ne le cena enega izdelka.

Deflacijo je mogoče opredeliti kot nasprotje inflacije ali kot stanje, kjer splošna raven cen v določenem obdobju pada. Najpogostejši razlog zanjo je nizko povpraševanje po blagu in storitvah, ki podjetja prisili, da znižajo cene svojih izdelkov.

Cene so stabilne, če v povprečju niti ne rastejo (kot v inflacijskih časih) niti ne padajo (kot v obdobjih deflacije), ampak ostajajo razmeroma nespremenjene. Če lahko za 50€ kupim približno enako »nakupovalno košarico« dobrin kot pred dvema letoma, je mogoče reči, da je splošna raven cen stabilna.

Cenovna stabilnost spodbuja gospodarsko rast in zaposlovanje ...

- ... ker je cene lažje primerjati

Stabilne cene olajšajo primerjavo cen različnih izdelkov in poenostavijo nakupovalne odločitve.

Kadar so cene stabilne, lahko kot potrošniki hitro ugotovimo, ali se je cena zadnjega modela kavbojk povečala v primerjavi s ceno trenirke, ki je pravkar prišla na police. Zato se lažje odločimo, kaj bi bilo dobro kupiti z denarjem, ki ga imamo.

Podobno se lahko tudi podjetja bolj poučeno odločajo o naložbah. Tako sredstva razporejajo na najbolj učinkovit način, kar povečuje produktivnost gospodarstva.

Pri inflaciji (ali deflaciji) se cene vseh dobrin spreminjajo skokovito, pogosto in nepredvidljivo. Zato je težko presoditi, ali se je s spremembo cene določen izdelek v primerjavi z drugimi podražil ali pocenil. Podjetja in potrošniki lahko spremembo cene razumejo narobe in se napačno odločijo glede nakupov. Posledica je neučinkovita uporaba sredstev.

- ***... ker znižuje stroške izposoje denarja***

Ko so cene stabilne, so posojilojemalci in posojilodajalci za svoje prihranke pripravljene sprejeti nižje obrestne mere, ker pričakujejo, da se vrednost denarja dlje časa ne bo spremenila. V nasprotnem primeru bi zahtevali določeno zavarovanje za negotovo vrednost denarja v prihodnosti in višje obrestne mere za posojila ali vloge.

The background is a colorful illustration of a city street. On the left, there are tall, modern buildings with large windows. In the foreground, there is a large, leafy green tree and a flower bed with pink and yellow flowers. The sky is a clear blue with some light clouds.

Za oboje so nižje obrestne mere torej ugodne. Pomenijo nižjo ceno posojil tako za podjetja, ki želijo kupiti sodobnejšo opremo, kot za posameznike, ki bi radi npr. kupili nov avto ali hišo. Tovrstne spodbude k naložbam izboljšujejo konkurenčnost podjetij in ustvarjajo nova delovna mesta. To je dodaten razlog, zaradi katerega stabilne cene pomembno prispevajo h gospodarski rasti in zaposlovanju.

Kaj stabilne cene pomenijo za družbo nasploh

Stabilne cene so nujne tudi za družbeno stabilnost. V inflacijskem okolju se cene spreminjajo pogosto in nepredvidljivo, kar lahko ljudem povzroča precejšnjo škodo. Inflacija lahko na primer zniža vrednost prihrankov in navadno najbolj prizadene najrevnejše ljudi, saj imajo ti najmanj možnosti, da se zavarujejo pred učinki inflacije. V preteklosti je visoka inflacija (ali deflacija) pogosto povzročila družbeno nestabilnost.

Eurosistem – varuh cenovne stabilnosti

Eurosistem sestavljajo ECB in nacionalne centralne banke tistih držav članic EU, ki so že sprejele euro. Njegova glavna naloga je skrbeti za stabilnost cen v celotnem euroobmočju. Cilj denarne politike ECB je, da v euroobmočju srednjeročno vzdržuje čim nižjo letno stopnjo inflacije – na ravni pod 2 odstotkoma, a blizu te meje. Povedano drugače: moj CD v prihodnje ne bi smel stati več, kot stane danes (gl. inflacijsko tabelo na str. 14 in 15).

Euroobmočje

Euroobmočje
Leta 2007 euroobmočje obsega Belgijo, Nemčijo, Irsko, Grčijo, Španijo, Francijo, Italijo, Luksemburg, Nizozemsko, Avstrijo, Portugalsko, Slovenijo in Finsko.

Države članice EU s posebnim statusom

Države članice EU, ki še niso sprejele eura

Slovarček

Blagovna menjava: izmenjava blaga in storitev brez uporabe denarja kot menjalnega sredstva. Mogoča je le tam, kjer obstaja skupna potreba po dobrinah, s katerimi se trguje.

Cenovna stabilnost: vzdrževanje cenovne stabilnosti je osnovna naloga Eurosistema. Svet ECB, najvišji organ odločanja v ECB, cenovno stabilnost opredeljuje kot medletno povečanje harmoniziranega indeksa cen življenjskih potrebščin v euroobmočju, ki je manjše kot 2%. Cilj ECB je, da v srednjeročnem obdobju ohranja stopnjo inflacije pod 2%, a blizu te meje.

Deflacija: padec splošne ravni cen, npr. v indeksu cen življenjskih potrebščin.

Euroobmočje: območje, ki vključuje tiste države članice Evropske unije, ki so sprejele euro kot skupno valuto.

Eurosistem: ECB in nacionalne centralne banke tistih držav članic EU, ki so že sprejele euro.

Evropska centralna banka (ECB): ustanovljena je bila 1. junija 1998 in ima sedež v Frankfurtu na Majni v Nemčiji. ECB je srce Eurosistema.

Evropski sistem centralnih bank (ESCB): sestavljajo ga ECB in nacionalne centralne banke vseh držav članic EU, ne glede na to, ali so že sprejele euro ali ne.

Indeks cen življenjskih potrebščin: indeks, ki se izračunava vsak mesec na osnovi t.i. »nakupovalne košarice«. Za euroobmočje se uporablja harmonizirani indeks cen življenjskih potrebščin (HICP). Statistično metodologijo zanj so medsebojno uskladile vse udeležene države.

Inflacija: povečanje splošne ravni cen, npr. v indeksu cen življenjskih potrebščin.

Obrestna mera: dodatni odstotek denarja, ki ga prejmem, če denar posodim nekemu drugemu (ali hranim v banki), ali dodatni odstotek denarja, ki ga plačam, če si denar sposodim.

Inflacijska tabela

1. Učinek inflacije na ceno CD-ja, ki stane 10 € (po n letih)

Letna stopnja inflacije: 1% 2% 5% 10% 30%

Stabilne cene

Inflacijsko okolje

1 leto kasneje	10,10	10,20	10,50	11,00	13,00
2 leti kasneje	10,20	10,40	11,03	12,10	16,90
3 leta kasneje	10,30	10,61	11,58	13,31	21,97
4 leta kasneje	10,41	10,82	12,16	14,64	28,56
5 let kasneje	10,51	11,04	12,76	16,11	37,13
6 let kasneje	10,62	11,26	13,40	17,72	48,27
7 let kasneje	10,72	11,49	14,07	19,49	62,75
8 let kasneje	10,83	11,72	14,77	21,44	81,57
9 let kasneje	10,94	11,95	15,51	23,58	106,04
10 let kasneje	11,05	12,19	16,29	25,94	137,86

2. Učinek inflacije na kupno moč denarja (začetno leto = 100, po n letih inflacije pri dani stopnji inflacije, v odstotkih)

Letna stopnja inflacije:	1%	2%	5%	10%	30%
	Stabilne cene		Inflacijsko okolje		
1 leto kasneje	99,0	98,0	95,2	90,9	76,9
2 leti kasneje	98,0	96,1	90,7	82,6	59,2
3 leta kasneje	97,1	94,2	86,4	75,1	45,5
4 leta kasneje	96,1	92,4	82,3	68,3	35,0
5 let kasneje	95,1	90,6	78,4	62,1	26,9
6 let kasneje	94,2	88,8	74,6	56,4	20,7
7 let kasneje	93,3	87,1	71,1	51,3	15,9
8 let kasneje	92,3	85,3	67,7	46,7	12,3
9 let kasneje	91,4	83,7	64,5	42,4	9,4
10 let kasneje	90,5	82,0	61,4	38,6	7,3

EVROPSKA CENTRALNA BANKA

EUROSISTEM

Eurosystem

EUROSISTEM

CENTRAL BANK &
FINANCIAL SERVICES
AUTHORITY OF IRELAND

EUROSISTEM

BANK OF GREECE
EUROSISTEM

BANCO DE ESPAÑA
Eurosistema

EUROSISTÈME

BANCA D'ITALIA
EUROSISTEMA

BANQUE CENTRALE DU LUXEMBOURG
EUROSISTEM

Eurosystem

OESTERREICHISCHE NATIONALBANK
Eurosystem

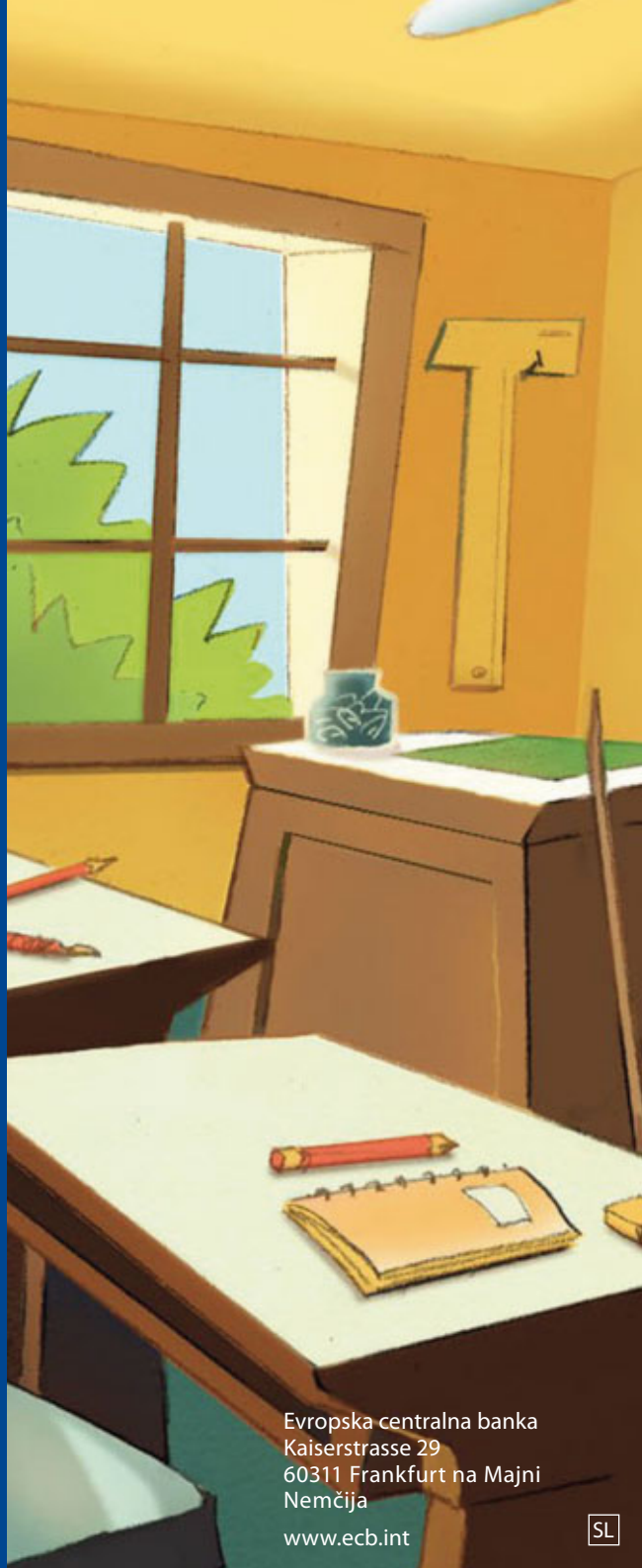
Banco de Portugal
EUROSISTEMA

BANKA SLOVENIJE
BANK OF SLOVENIA
EUROSISTEM

EUROSISTEMA
EUROSISTEM

Evropska centralna banka
Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt na Majni
Nemčija

www.ecb.int